

библиотека, электронный каталог, электронный документ, база данных.

The article presents basic types of electronic information resources of Odesa National Scientific Library, which creation and dynamic development is a guarantee of the rights of citizens to knowledge, education, use of cultural achievements and accessibility of information resources of the state, an effective contribution to the formation of a common scientific information space of Ukraine and integration of Ukrainian libraries to global cultural and information space.

Keywords: *information resources, electronic resources, library information resources, website, electronic library, electronic catalog, electronic document database.*

УДК 37.77/78-027.252:027.021(477-25)

О.Г. Кириленко

ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК І АРХІВІВ В УМОВАХ ОБМЕЖЕНЬ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Наведено перелік умов, за яких бібліотеки та архіви України для реалізації своїх функціональних завдань використовують виключення і обмеження в авторському праві щодо репродукування творів.

Ключові слова: *бібліотеки і архіви України, виключення і обмеження в авторському праві, правові аспекти бібліотечно-інформаційної діяльності.*

В умовах розвитку інформаційного суспільства наукові бібліотеки і архіви є провідними установами, що зберігають інтелектуальний потенціал суспільства та забезпечують сучасний рівень задоволення інформаційних потреб користувачів. Створення інформаційних продуктів і послуг, зберігання документних ресурсів в межах діяльності цих установ спрямовано на забезпечення наукової, освітньої діяльності, сприяння духовній комунікації між різними поколіннями. Надання широкого доступу до інформації в епоху цифрових технологій обумовлює розуміння вимог національного законодавства та міжнародних угод щодо охорони прав авторів на створенні продукти інтелектуальної, творчої діяльності.

Основні положення національного законодавства щодо авторського та суміжних прав відповідають нормам актів та договорів

Всесвітньої організації інтелектуальної власності, тому вимоги, передбачені міжнародним законодавством є актуальними для діяльності бібліотек та архівів в Україні.

Важливим аспектом є розуміння того, що законодавство з інтелектуальної власності створено, в першу чергу, з метою захисту інтересів авторів, творців, правовласників і розраховано на отримання ними прибутку, як стимулу для творчої, інтелектуальної діяльності. Разом з тим, обмеження вільного використання об'єктів інтелектуальної власності, що зберігаються в документних фондах, електронних ресурсах бібліотек і архівів підриває розвиток науки, освіти, культури, уповільнює створення інноваційних технологій. Враховуючи це міжнародним законодавством встановлено обмеження і виключення щодо використання об'єктів авторського права в бібліотеках, архівах, наукових та освітніх установах, що закладено до норм Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі - Закон).

Для реалізації своїх функціональних завдань бібліотеки та архіви України використовують виключення і обмеження в авторському праві щодо репродукування творів. Так, стаття 22 Закону допускає, що бібліотеки та архіви, діяльність яких не спрямована прямо або опосередковано на одержання прибутку можуть без згоди автора або іншої особи, яка має авторське право, здійснювати репрографічне відтворення одного примірника твору, за таких умов:

1) у разі, коли відтворюваним твором є окрема опублікована стаття та інші невеликі за обсягом твори чи уривки з письмових творів (за винятком комп'ютерних програм і баз даних), з ілюстраціями чи без них, і коли це відтворення здійснюється за запитами фізичних осіб за умови, що:

а) бібліотека та архів мають достатньо підстав вважати, що такий примірник використовуватиметься з метою освіти, навчання і приватного дослідження;

б) відтворення твору є поодиноким випадком і не має систематичного характеру;

2) у разі, коли відтворення здійснюється для збереження або заміни загубленого, пошкодженого та непридатного примірника даної бібліотеки чи архіву або для відновлення загубленого, пошкодженого або непридатного примірника з фонду аналогічної бібліотеки чи архіву, а одержання такого примірника іншим шляхом неможливе, а також

коли відтворення твору є поодиноким випадком і не має систематичного характеру [1].

Разом з тим, стаття 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» визначає, що репрографічне відтворення (репродукування) — факсимільне відтворення у будь-якому розмірі (у тому числі збільшеному чи зменшеному) оригіналу письмового чи іншого графічного твору або його примірника шляхом фотокопіювання або іншими подібними способами, крім запису в електронній (у тому числі цифровій), оптичній чи іншій формі, яку зчитує комп'ютер [1]. Виходячи з цього бібліотеки і архіви не мають права створювати цифрові копії з метою створення повнотекстових електронних архівів та надавати доступ до них навіть в межах їхніх приміщень.

Обмеження та виключення до міжнародного законодавства з інтелектуальної власності для бібліотек та архівів постійно знаходяться в полі зору міжнародних бібліотечних організацій та Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ). Зокрема, на початку травня 2016 року відбулася 32-а сесія Постійного комітету з авторського права та суміжних прав ВОІВ (м. Женева) де обговорювалися обмеження та виключення до міжнародних актів авторського права для бібліотек та архівів, освітніх, наукових установ, а також для осіб з обмеженими можливостями. Важливим аспектом є те, що в обговорюваних документах враховується діяльність бібліотек з цифровими інформаційними ресурсами.

Обмеження в законодавстві з авторського для бібліотек і архівів України, що стосуються їх функціонування у цифровому середовищі це надзвичайно складна проблема, яка не вирішена навіть на міжнародному рівні. Виходячи з цього, бібліотекам і архівам треба вносити власні пропозиції щодо розширення обмежень та вилучень в авторському законодавстві, а також здійснювати їх апробацію в функціонуванні цих документних систем в цифровому середовищі.

Відділ з охорони інтелектуальної власності НБУВ серед основних напрямів діяльності відділу визначає дослідження міжнародного законодавства з авторського права, що стосується правових аспектів бібліотечно-інформаційної діяльності. Дослідження міжнародного та вітчизняного законодавства з авторських прав здійснюється відділом на основі бібліотекознавчого підходу, що поєднує в собі інтегрування досягнень правничої науки і бібліотечного досвіду в системі формування інформаційних ресурсів та здійснення вільного доступу до них користувачів.

Список використаних джерел

1. Про авторське право і суміжні права [Електрон. ресурс] : Закон України від 23.12. 1993 р. №3792-ХІІ // ВР України : офіц. веб-портал. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

Представлен перечень условий, при которых библиотеки и архивы Украины для реализации своих функциональных задач используют ограничения и исключения в авторском праве по репродуцированию произведений печати.

Ключевые слова: библиотеки и архивы Украины, исключения и ограничения в авторском праве, правовые аспекты библиотечно-информационной деятельности.

The list of conditions under which the library and archives of Ukraine for the implementation of its functional tasks using exceptions and limitations to copyright for the reproduction of works.

Keywords: libraries and archives in Ukraine, exceptions and limitations to copyright, the legal aspects of library and information work.

УДК 378+ 001.2:021.3

Т.Л. Бірюкова

«ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА ТА АРХІВНА СПРАВА» У СВІТЛІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті досліджуються актуальні шляхи розвитку співробітництва у системі Бібліотека-Освіта, аналізується вплив взаємодії освітнього та документно-комунікаційних соціальних інститутів у інформаційно-комунікаційному просторі на ефективність підготовки фахівців документно-інформаційної діяльності.

Ключові слова: «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», документно-інформаційна діяльність, Бібліотека-Освіта, модернізація підготовки фахівців.

Актуальність дослідження полягає у тому, що реформа вищої освіти ставить перед навчальними закладами нові завдання. Модернізація наявної системи підготовки фахівців документно-